

Sport in Culemborg

(door Rob den Boer)

Dat mensen uit alle lagen van de bevolking aan sport kunnen doen is niet altijd vanzelfsprekend geweest. Tot in het begin van de 20e eeuw was het voorbehouden aan jonge mannen uit de betere kringen. Zij beoefenden sporten als schermen, tennis, paardrijden, zwemmen en fietsen. Voor de arbeider was er het zogenaamde 'volksvermaak'. Voorbeelden hiervan waren schaatsen, kegelen, boogschieten, kaatsen en hardlopen.

Door de opkomst van de arbeidersbeweging werden de klassen verschillen langzaam kleiner. Het beoefenen van sport kwam binnen het bereik van de gewone man. Wat eerder 'volksvermaak' was, werd een sport zodra er vaste afspraken en reglementen voor werden gemaakt. Zo konden er wedstrijden in competitieverband worden georganiseerd.

Ook in Culemborg werden door gelijkgestemden sportverenigingen opgericht, vaak op grond van levensovertuiging. Er waren bijvoorbeeld Protestantse, Rooms-Katholieke en algemene verenigingen. Daarnaast bedrijfsverenigingen, zoals die van Gispem. Verder begon ook de gemeente de sportbeoefening te stimuleren, omdat er in die tijd meer aandacht kwam voor de gezondheid van de inwoners.

"Voortrekkers" binnen de gemeenschap introduceerden steeds nieuwe sporten. Vanuit Engeland waaide de belangstelling voor onder andere voetbal, tennis en hockey over. Het gymnastiekonderwijs op de scholen leidde tot de oprichting van turn- en gymnastiekverenigingen. Mannen en vrouwen sportten gescheiden, omdat dat toen zo hoorde. Naarmate de ideeën in de samenleving hierover veranderden, stelden steeds meer verenigingen zich open voor mannen én vrouwen.

Het aantal sportclubs in Culemborg groeide gestaag. In 1882 werd de eerste, de gymnastiekvereniging Kracht & Vriendschap, opgericht. In 1917 splitste een deel van de leden zich af en richtte Kunst en Kracht op, omdat ze de oude vereniging te elitair vonden. In 1908 volgde voetbalclub Victoria, die in 1915 werd omgedoopt in Vriendenschaar. Er was jarenlang grote rivaliteit met de Rooms-Katholieke voetbalvereniging Fortitudo.

Uniek was de rond 1900 ontstane krachtsportvereniging Sandow. Een club die voortgekomen was uit de arbeidersbeweging en die meedoen belangrijker vond dan winnen. Dit sympathieke streven werd op de duur de ondergang van de club. In 1936 werd SDV (Sterk Door Vriendenschap) opgericht, dat wel aan competities meedeed en worstelaars voortbracht die ook nationaal hun mannetje stonden.

Een aantal clubs uit de beginperiode van de Culemborgse breedtesport bestaat nog steeds. Andere verdwenen, omdat ze te klein waren of omdat de belangstelling voor hun sport terug liep. In het begin van de 21ste eeuw vond er een aantal fusies plaats tussen grote

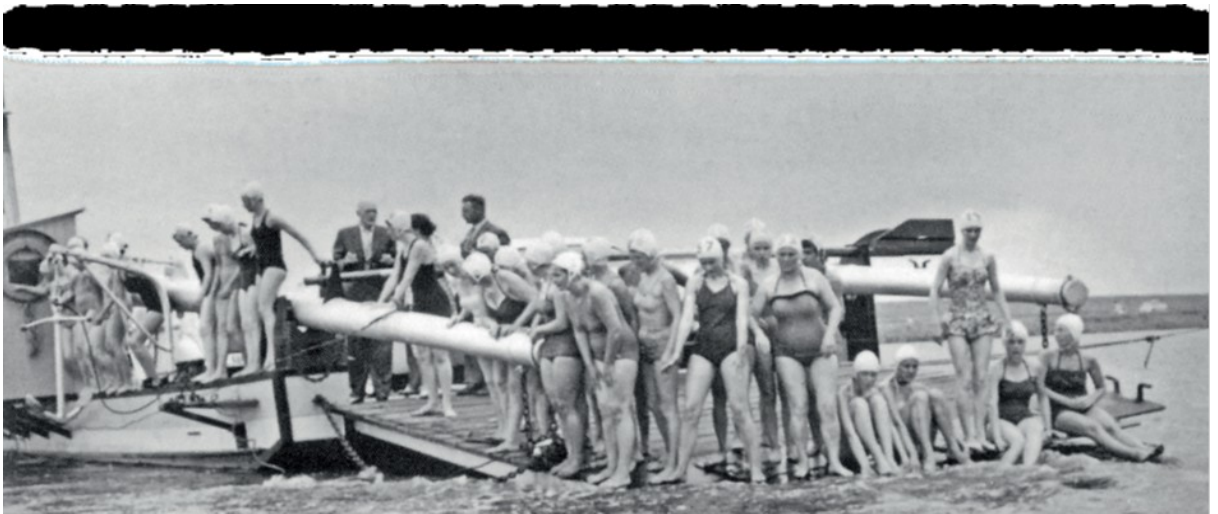
Culemborgse sportverenigingen. De voetbalclubs Fortitudo en Culemborg'67 gingen in 2007 samen verder als Focus '07 in het nieuwe Sportpark Parijsch. De Gymnastiekverenigingen Kunst & Kracht en Kracht & Vriendschap vormden in 2011 Sport Balans.

Doordat grote groepen nieuwe Nederlanders zich in de 70-er jaren in Culemborg vestigden, ontstonden er ook sportverenigingen met een specifieke achtergrond.

De Molukse voetbalvereniging Garuda Maluku speelde vanaf 1977 twintig jaar lang amateurvoetbal. In 1998 werd SMVC Fair Play (Sportclub Multicultureel Voetbal Culemborg FairPlay) opgericht. Er voetballen voornamelijk Nederlanders van Marokkaanse afkomst.

De Culemborgers zijn altijd verzet geweest op de Lek. In de jaren twintig van de vorige eeuw was er al een provisorisch zwembad achter de spoorbrug waar zwemles werd gegeven.

Heel veel Culemborgers hebben zichzelf in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog zwemmen geleerd. Met alle gevolgen van dien. Elk jaar verdronken er wel een of twee waaghalzen in de rivier. Later kwam er een nieuw zwembad bij het Pikse Bogerdje. Het bestond uit een dekschuit met een springplank en wat kleedhokjes. Dat voldeed in die tijd. In de jaren '60 werd het natuurbad De Welborn aangelegd, dat ook nog een open bad was. Pas in 1974 kwam er een modern overdekt zwembad in Culemborg, Sportfondsenbad De Meer. Legendarisch is de zwemwedstrijd Beusichem-Culemborg, die in 1949 voor het eerst werd gehouden en waaraan later ook erkende topzwemmers meededen, zoals lange afstandszwemster Edith van Dijk.

Bij de huidige keuze van een sportvereniging spelen meer praktische zaken een rol. Welke is het meest dichtbij, goedkoop en heeft een goede accommodatie?

Ook maatschappelijke ontwikkelingen dwingen sportverenigingen om in te spelen op veranderende behoeften van mensen. Sport is een onderdeel geworden van ons welzijn. Het bevordert de conditie, de algehele gezondheid en plezier in het leven van mensen. De laatste jaren zien we een duidelijke individualisering. Mensen kiezen zelf het tijdstip uit waarop ze aan sport willen doen.

Er is sprake van een groei van niet georganiseerde sporten, zoals joggen, fietsen en skaten en een hang naar spanning en sensatie. Dit leidde tot de introductie van survival, snowboarden, zeezeilen en trektochten. Om in de nieuwe behoeften te voorzien, werd in 2007 op Sportpark Terweijde een atletiekbaan aangelegd, omgeven door een schaats- en skeelerbaan.

Verder zijn de verschillen tussen de sociale klassen kleiner geworden. Mensen kiezen een sport omdat ze die leuk vinden. Daarnaast is sport niet alleen meer bedoeld voor jonge en gezonde mensen. Ook gehandicapten en ouderen doen er volop aan mee

Rob den Boer